Хропата А.Ю.
аспірантка кафедри міжнародного бізнесу та логістики,
Національний технічний університету України
«Київський політехнічний інститут імені Ігоря Сікорського»
Копішинська К.О.
кандидат економічних наук, доцент,
доцент кафедри міжнародного бізнесу та логістики,
Національний технічний університету України
«Київський політехнічний інститут імені Ігоря Сікорського»

DOI: https://doi.org/10.36059/978-966-397-573-3-40

ОСОБЛИВОСТІ РЕАЛІЗАЦІЇ КОНЦЕПЦІЇ ESG В УПРАВЛІННІ ПІДПРИЄМСТВАМИ АПК УКРАЇНИ

Агропромисловий комплекс (АПК) України забезпечує близько 20% ВВП (з них 11% – агровиробництво та 9% – переробна діяльність), що демонструє значимість сектору для економіки країни. АПК України, як ключовий експортер зерна та сировини, стикається з рядом викликів, зумовлених кліматичними змінами, потребою в стійкості для доступу до ринків Європейського Союзу, забрудненням від вибухових речовин, значною часткою замінованої території (понад 139 тис. кв. км – 23%), у тому числі виділеної під агропромислове господарство. Відповідно до четвертого звіту «Швидка оцінка завданої шкоди та потреби на відновлення – Rapid Damage and Needs Assessment» (RDNA4) [1], розробленого українським урядом спільно з Групою Світового банку, Європейською Комісією та Організацією Об'єднаних Націй пряма шкода, завдана будівлям та інфраструктурі, оцінюється в розмірі 173 млрд. дол. США станом на 31 грудня 2024 року.

Військові дії завдають часткові або повні руйнування сховищ, підприємств рибного господарства та аквакультури, багаторічних посівів, а також призводять до вимушеного забою худоби. Окрім прямої завданої шкоди існує ризик знищення та крадіжки техніки й обладнання, матеріально-технічних ресурсів і продукції.

Згідно з оцінками [1], загальна шкода, завдана безпосередньо сільському господарству, становить 11 239,1 млн. дол. США, при цьому збитки становлять 72 690,6 млн дол. США. До збитків включають лише категорії, які були спричинені внаслідок військових дій (див. рис. 1).

Зважаючи на окреслені проблеми впровадження ESG-принципів має вирішальне значення у формуванні стратегії сталого розвитку аграрних підприємств, адже набули юридичної сили Директива ЄС про корпоративну звітність з питань сталого розвитку (CSRD) та Директива про належну перевірку корпоративної стійкості (CSDDD), що вступили у

дію щодо звітування за European Sustainability Reporting Standards (ESRS) в 2024 році для великих підприємств, з 2025 року для підприємств, що відповідають двом із трьох заданих критеріїв (чисельність співробітників у середньому за рік більше 250 осіб; вартість загальних активів більше 20 млн. євро; обсяг продажів більше 40 млн. євро), а з 2026 року – для малих та середніх підприємств, а також фермерів [2].

Рис. 1. Збитки, завдані сільському господарству військовими діями у 2022–2024 роках

Джерело: побудовано авторами на основі [1]

Концепція ESG включає три взаємопов'язані виміри: екологічний, соціальний, управлінський. Екологічний передбачає дотримання принципів раціонального використання природних ресурсів, зменшення негативного впливу на довкілля та біорізноманіття, а також адаптацію до змін клімату. Соціальний ґрунтується на відповідальному ставленні до працівників, забезпеченні гідних та безпечних умов праці, дотриманні трудового законодавства, взаємодії з громадами, де працює підприємство, та підтримки соціальної інфраструктури. Управлінський забезпечується прозорістю бізнес-процесів, ефективним корпоративним управлінням, запобіганням корупції та відповідальністю керівників компанією. Комплексно ці три компоненти утворюють інтегрований підхід до оцінки сталого розвитку підприємства [3].

ESG в АПК має певні особливості зважаючи на прямий зв'язок із природними ресурсами, біологічними процесами та глобальним харчовим ланцюгом. Особливості, що вирізняють значення ESG для АПК для кожної із компоненти, представлено на рисунку 2.

Специфікою діяльності агропромислового сектору є висока частка парникових газів – близько 24-31%, що зумовлено викидами метану від діяльності тваринництва та закису азоту від добрив рослинництва. Такий показник є вищим за транспортну (14%) та енергетичну (25%) галузі [4]. Підприємствами АПК використовуються деякі практики для обробки

земель, переробки сировини, вилову риби, діяльності тваринництва, що можуть негативно впливати на природні екосистеми, маючи прямий вплив на здоров'я ґрунтів, водного середовища та збереження біорізноманіття. Агропромисловий сектор є одним із найбільших споживачів прісної води (близько 70%) серед галузей промисловості [5]. Однак, ґрунтуючись на принципах ESG агропідприємства застосовують регенеративне землеробство, заходи боротьби з ерозією ґрунтів, перетворення відходів тваринництва та рослинництва на біопаливо та біогаз тощо. Саме тому принципи ESG мають критичне значення для агропромислового сектору.

Рис. 2. Особливості концепції ESG для підприємств АПК України
Джерело: сформовано авторами

Ще одним специфічним фактором діяльності підприємств АПК є велика кількість сезонних працівників, що потребують додаткового соціального захисту у період відсутності сезонної роботи. Окрім того, робота у фермерських господарствах та на виробництві може мати небезпечні умови праці, адже можуть ви хімікати для обробки. Дотримання принципів ESG дозволяє налагодити співпрацю з місцевими громадами, де веде свою діяльність підприємство, що є важливою місією, адже АПК є основою економіки сільських території, на відміну від міських галузей [5]. Окрім того, забезпечення локальної та глобальної продовольчої безпеки є однією із цілей сталого розвитку, що сфокусоване на забезпечення високих стандартів якості агропродукції та продукції тваринництва, доступності продукції харчування для всього населення.

Важливою складовою ефективного впровадження ESG на підприємствах АПК є управління технологіями (наприклад, блокчейн, супутниковий моніторинг, Інтернет речей, цифрові двійники тощо), що необхідні для полегшення роботи працівників, а також забезпечення безперебійної та прозорої роботи на всіх етапах ланцюгів постачання. Управлінській ланці важливо забезпечити дотримання специфічних регуляторних вимог та стандартів. Наприклад, SMR (Statutory Management Requirements) та GAEC (Good Agricultural and Environmental Condition), що є базовими вимогами в межах Спільної аграрної політики ЄС – САР.

Таким чином, концепція ESG набуває стратегічного значення для АПК сприяючи відновленню підприємств після наслідків військових дій та стає драйвером сталого розвитку сектору. ESG сприяє забезпеченню українському АПК конкурентних позицій на світовому ринку як лідера «зеленої» реконструкції, забезпечуючи продовольчу безпеку та сталість економіки. Інтеграція особливих характеристик кожної із компонент ESG в АПК України дозволяє знайти комплексний підхід до трансформації підприємств сектору в сучасну, інноваційну та відповідальну галузь.

Список використаних джерел:

1. World Bank. Sustainable agri-food supply chains : report. Washington, DC: World Bank Group, 2025. URL: https://documents1.worldbank.org/curated/en/099052925103531065/pdf/P180174-93c8e8c1-83a2-487d-aaec-a8435f9db418.pdf (дата звернення 10.12.2025).

2. Directive (EU) 2022/2464 “Of the European parliament and of the council amending Regulation (EU) №537/2014, Directive 2004/109/EC, Directive 2006/43/EC and Directive 2013/34/EU”, 2022. URL: https://eur-lex.europa.eu/legalcontent/EN/TXT/?uri=CELEX:32022L2464 (дата звернення 10.12.2025).

3. Фролов А.Ю. ESG-стратегії для мобілізації зеленого фінансування та стійкості бізнесу. *Збірник тез доповідей VI Міжнародної науково-практичної конференції, м. Київ, 24 квітня 2025 року*. URL: https://confmanagement-proc.kpi.ua/article/view/329468 (дата звернення 11.12.2025).

4. FAO. Greenhouse gas emissions from agrifood systems. Global, regional and country trends, 2000–2022. *Food and Agriculture Organization*, 2024. URL: https://www.fao.org/statistics/highlights-archive/highlights-detail/greenhouse-gas-emissions-from-agrifood-systems.-global--regional-and-country-trends--2000-2022/en (дата звернення 12.12.2025).

5. ESG Investing in the Agriculture Sector: Integrating Environmental, Social, and Governance Factors. *Sustainable Agriculture Network*. 2024. URL: https://www.sustainableagriculture.eco/post/esg-investing-in-the-agriculture-sector-integrating-environmental-social-and-governance-factors (дата звернення 12.12.2025).